

# Fran Gerbič

*»Kar me navdušuje s svojo izredno lepoto ali velikostjo, razvname mojo fantazijo. Posebno pa me spodbujajo lepe poezije onih naših pesnikov, kateri pišejo svoje pesmi tako, da se mi zde kakor rožice, ki so zrasle na domačih tleh naših logov in gajev in bi skoraj rekel, da nosjo že tudi primerni napev s seboj ... Ker se kaj rad pečam z uglasbitvijo pesmi, so mi predvsem naši domači pesniki najbolj pri srcu in to Prešeren in Gregorčič. Zanima me pa tudi mlajša generacija, v kateri sem našel mnogo za glasbo primernih poezij in sem tud mnogo njih uglasbil. Najbolj pa sta me k skladanju izpodbujala prva dva, zato ker je v njih vse tako neprisiljeno, da se mi je zdelo vedno, kadar sem jih čital, da že slišim primerno melodijo zraven.«*

Tako je v svoji *Avtobiografiji* (1911) zapisal skladatelj Fran Gerbič, ki je ob Antonu Foersterju in Benjaminu Ipavcu pomenil vrh slovenske glasbene romantike. Bil je naš najbolj vsestranski glasbenik svoje dobe. V slovenski glasbi ima častno mesto kot organizator in učitelj.

## **Učitelj pri sedemnajstih letih**

Rodil se je 5. oktobra 1840 v Cerknici. Imel je štiri brate in dve sestri, trije bratje in ena sestra so umrli v otroških letih. »Ne oče ne mati nista bila muzikalna, oba pa sta imela dober posluš, mati je pela otrokom uspavanke.« Pri šestih letih je začel hoditi v ljudsko šolo v Cerknici in pri cerkvenem zboru je pel alt. Ko mu je bilo enajst let, je prišel v ljubljanske šole in leta 1857 končal učiteljske in bil nastavljen za učitelja v Trnovem pri Ilirski Bistrici. Bil je tudi organist in v ta čas spadajo njegovi prvi skladateljski poskusi, ki so bili leta 1862 natisnjeni pod naslovom *Glasi slovenski*.

Leta 1865 je odšel na praški konservatorij nadaljevat glasbene študije – solopetje in kompozicijo. Vendar se je posetil skoraj izključno šolanju svojega glasu. Ko je dveletni študij z odliko končal, je bil leta 1868 angažiran kot tenorist v praškem Narodnem gledališču. Na prigovarjanje hrvaškega pisatelja Avgusta Šenoe je že naslednje leto odšel v Zagreb, kjer je kot prvak novoustanovljene hrvaške Opere in eden prvih velikih slovenskih tenoristov deloval vse do leta 1878, ko je zaradi bolezni za nekaj časa prenehal s petjem. V Zagrebu se je poročil s češko pevko Emilijo Daneševo. Ponovno je kot operni pevec nastopal v Ulmu in Lvovu, kjer se je zaradi smrti enoletnega sina in bolezni za vselej poslovil od opernega odra.

Posvetil se je glasbeno učiteljskemu delu. Štiri leta (1882-1886) je bil na Lvovskem konservatoriju profesor solopetja in dirigent moškega zbora. Leta 1866 se je odzval vabilu Glasbene Matice, Čitalnice in Dramatičnega društva iz Ljubljane in nastopil službo kot učitelj, pevovodja in kapelnik. Za odhod v Ljubljano se je odločil, da pripomore k razvoju slovenske glasbe.

### **Učitelj, ki je vodil učence z ljubeznijo**

To je bil čas narodnega prebujanja in geslo je bilo: vse za svoj narod! Gerbič je povabilo iz Ljubljane sprejel, »čeprav mi je vodstvo konservatorija v Lvovu hotela zvišati plačo za toliko, kolikor so mi v Ljubljani ponudili plače za vsa tri mesta. Da me ne vleče v domovino boljše gmotno stanje, številke dovolj jasno govore, pač pa čutim v sebi neko dolžnost in željo, da po svoji skromni moči kaj storim za razvitek glasbene umetnosti v svoji domovini.« Brez Gerbiča in njemu podobnih mož slovenska glasba ne bi tako kmalu stopila na lastne noge. Od nalog, ki jih je Fran Gerbič sprejel v Ljubljani, je bilo najbolj pomembno vzgojno delo v glasbeni šoli Glasbene Matice, kjer je poučeval petje, teorijo, harmonijo in klavir. Pod njegovim vodstvom se je ta šola hitro razvijala. Število učencev je naglo naraščalo in Gerbič je moral poskrbeti za nove učne moči in uspelo mu je pridobiti odlične sodelavce (Mateja Hubada, Karla Jeraja). Izdelali so učni načrt. Gerbič je napisal prva temeljna glasbeno pedagoška dela: *Metodika pevskega pouka*, *Glasbeno oblikoslovje*, *Pevska šola*. V svoji reviji *Glasbena zora* je objavil nekaj člankov s področja harmonije in klavirske igre. Leta 1911 je v Avtobiografiji zapisal: »S poučevanjem glasbe se pečam dolga leta, zdaj poučujem že petindvajseto leto v šoli Glasbene Matice ... Spominjam se prav živo vseh svojih učencev, kateri so pokazali nadarjenost za glasbo.« Pavel Kozina, eden od njih, je ob Gerbičevi smrti priznal: »Hodil sem po svetu, spoznal veliko učiteljev petja, med vsemi pa dajem tebi prvo mesto. Bil si učitelj, ki vodi učenca z ljubeznijo do stvari, potrpežljivo vedno višje in višje.«

### **»Moj edini poklic je glasba«**

»Kot skladatelj sem nastopil prvič v ljubljanski čitalnici, ko se je izvajal moj zbor ... Prva moja kompozidija bili so *Glasi slovanski*, ki so izšli v lastni izložbi leta 1867. Kritika je ta moj prvi poizkus pozdravila prav simpatično« (Avtobiografija). Če hočemo Gerbiča pravično soditi kot skladatelja, moramo upoštevati čas, v katerem je živel. tedanji skladatelji so bili v glavnem samouki, vneti rodoljubi. Vse njihove pesmice imajo preprosto obliko narodnih pesmi: povečini je samo melodija

s podloženim besedilom, s spremljavo klavirja. To je bila doba, v kateri se je pri nas iz narodne pesmi začela razvijati umetna pesem. Te slovenske pesmi so se pele pri narodnih veselicah in so imele edini namen: povzdigniti narodno zavest. Fran Gerbič je kot skladatelj skupaj z drugimi starejšimi skladatelji oral ledino na polju slovenske glasbe. Bil je izredno plodovit in je do konca svojega življenja ustvarjal nova dela: svetne in cerkvene skladbe, prvo slovensko simfonijo (*Lovska simfonija*, 1915), celo dve operi (*Kres*, *Nabor*). Njegovo ustvarjanje preveva narodna zavest, čuti se vpliv poljske in zlasti češke glasbe (kot študent v Pragi je osebno spoznal Antonina Dvořaka in Bedřicha Smetano), vendar je svojim delom vtisnil lasten izraz. Njegovi samospevi razodevajo odlično poznavanje zakonitosti človeškega glasu. Od leta 1886 je sistematično pripravljaval ustanovitev profesionalne slovenske opere. To se je uresničilo leta 1892, ko so v Ljubljani odprli slovensko Deželno gledališče. Prva predstava je bila 3. oktobra: uprizorili so opero *V vodnjaku* češkega skladatelja Vilima Blodeka.

Gerbič je delal do zadnjega: ko je šel na svoje posestvo v Cerknici, je staknil pomladanski prehlad, ki mu je 29. marca 1917 ugasnil dih življenja.